

Řeč dítěte se nedá vměstnat do tabulek

Mgr. Těthalová Marie Děti a my 79 názorů

O tom, jak rozvíjet řeč malých dětí, jsme si povídali s logopedkou Markétou Hrubínovou.

Když se řekne logopedie, většině z nás se vybaví náprava vadné výslovnosti, ale její záběr je mnohem širší. Co všechno si můžeme představit pod prací logopeda?

Máte pravdu, že si rodiče většinou představují, že je u dětí potřeba něco napravit. Ale já bych řekla, že jde spíše o rozvoj řeči jako takové. A výslovnost je její součástí. Rodiče za mnou přijdou s tím, že se jim něco nezdá, nebo je pošle pediatr. Nestává se, že by pediatr poslal dítě zbytečně. Někdy sice jen načrtne, v čem je pravděpodobně problém, ale logopedickou péči vždy doporučí oprávněně. „Něco“ tam je. Snažíme se tedy nejen odstraňovat vady, ale hlavně pomáháme dětské řeči, aby „dotekla“ tam, kam má.

Rodiče se někdy na logopedii bojí. Proč to tak je?

Občas se setkám s rodiči, kteří si myslí, že jejich dítě je ještě na logopedii malé, nevydrží sedět, bude nepozorné. A že se vlastně vada řeči spraví sama. Mají pravdu v tom, že dítě je malé a nevyzrálé, ale ta určitá nezralost, která trvá přibližně do sedmi let, představuje dobré pole pro nápravu řeči. Bohužel také platí, že si v tomhle věku děti dokážou zafixovat i případné chyby. Malé děti zaujme to, co je výrazné a zajímavé, a to chyby jsou. I to je důvod, aby rodiče pediatra vyslechli a šli se poradit s logopedem.

Můžete charakterizovat, co si představit pod pojmem zdravý vývoj dětské řeči? Podle čeho poznám, že se řeč mého dítěte vyvíjí správně?

To je docela těžká otázka, na tohle nerada odpovídám plošně. Existují nějaké rámcové přehledy nebo tabulky, které ale mohou rodiče doslova vyděsit, protože jejich dítě do nich nezapadá. Musíme proto mít na mysli flexibilitu vývoje dětské řeči. Například u ročních dětí se začínají objevovat první slůvka. Pokud se tak nestane, dítě ale přitom normálně reaguje na zvukové podněty, nemusí to vůbec nic znamenat. Stejně tak se píše, že dvouleté dítě začíná stavět větu. V tabulkách taky najdeme, kdy začne ohýbat slova, nebo jak se vyvíjí výslovnost po jednotlivých artikulačních okresech. I tyto fáze dítě může přeskočit nebo si je přehodí. Je to individuální. Je dobré si ale například ohlídat, když třeba čtyřleté dítě ještě neměkčí. Tehdy už potřebuje pomoci. Stejně jako když zaznamenáme nějakou artikulační vadu, která by se bez našeho zásahu mohla zafixovat.

Když jsem se začala věnovat logopedii, striktně jsem se držela tabulek a na všechno jsem měla předem danou odpověď. Teď, po dvaceti letech praxe, jsem sice tabulky nezhodila, ale mám i zkušenost. Cílem není dostat tabulkám, ale pomoci dítěti.

Užitečné pomůcky

K nápravě řeči, o které trochu nerada mluvíte, slouží i různé nástroje. Může je používat každý?

Sondičky nebo rotavibrátory (nástroj, který pomáhá rozvíjet jazyk, což je třeba pro správnou výslovnost hlásky R) se používají obvykle tehdy, když se ta náprava vleče a dítě už je z toho unavené. Měly by se ale používat pouze v klinické logopedii. Tyhle věci dítě postrčí dopředu, motivují je. Najednou mají v ruce přístroj, který jim rozvíjí jazyk, a ony slyší, že mohou hlásku vyslovit správně. Navíc je to technická hračka, která je baví. Rodiče mají třeba ze sondiček trochu obavy, ale některé sykavky se bez nich navozují opravdu špatně.

Jak mohou rodiče podpořit správný vývoj řeči?

Především je třeba s dítětem mluvit, číst mu, zpívat mu, říkat mu říkadla. Písničky, příběhy a říkadla, která konkrétnímu dítěti zpíváme a povídáme, musíme mít sami také rádi. Neměla by to být jen formální pomůcka, něco, co by se mělo dělat. Není problém nakoupit dítěti spoustu knížek a pomůcek, ale chce to i zápal pro společné čtení a povídání. Dítě pozná, když to je jen „jako“ a když je rodič opravdu s ním. Pokud rodiče něco obstarají ze skutečného zájmu, ne jen proto, že by měli, většinou to jsou kvalitní věci. A nezáleží na tom, jestli jde o věci, které jsou primárně určené dětem, nebo je to poezie pro dospělé. Výborné je, když má na dítě čas babička. Rodiče by ale také neměli opomíjet upozornění okolí, že dítě nemluví dobře. Oni jsou na dítě zvyklí, slýchají ho denně a může jim uniknout, že něco není v pořádku. Prostě to neslyší. Proto je taky někdy překvapí, když pediatr doporučí návštěvu logopeda. Až v ambulanci si uvědomí, že dítě neříká správně třeba pět hlásek. Vzpomenou si, že jim to říkala třeba babička z Moravy, která dítě vidí jednou za čas.

Co vyroste z počítačových dětí, nikdo neví

Řeč netvoří jen výslovnost, ale i její obsah. Setkáváte se s dětmi, které mají třeba malou slovní zásobu, vyjadřují se neobratně? A co s nimi děláte?

S takovými dětmi jsem se setkávala vždycky, poslední dobou jich přibývá. Jsou to děti, kterým se mluvit nechce. Mají třeba dobrou pasivní slovní zásobu, ale nepoužívají ji, protože mají mnoho jiných vyjadřovacích prostředků, třeba počítač, přes který komunikují rychle.

Vzpomínám si na tříletého kloučka, kterého jsem nedávno viděla. Nemluví, chodí s dudlíkem, ale má svoji e-mailovou schránku a s lidmi si dopisuje.

To je docela průšvih, tento způsob komunikace jde na úkor řeči. Je těžké říci, co s těmito dětmi bude dál. Jako lidstvo ještě totiž nemáme zkušenost, jak budou vypadat děti, které vyrostly na počítači. I s takovým dítětem prostě musíme mluvit, povzbuzovat ho, aby se vyjadřovalo slovy. Vyplatí se hledat hudební talent takového dítěte, podpořit jeho verbální projev prostřednictvím zpěvu nebo hudby. Myslím, že je to velmi dobré řešení. I proto, že se příliš často nesetkám s dítětem, které by nemělo hudební sluch. Člověk, který si myslí, že je nehudební, za sebou mívá často zkušenost, že mu někdo jako dítěti řekl, že neumí zpívat. Když přijdou rodiče, kteří tvrdí, že se u nich nezpívá, protože to oni sami neumějí, řeknu jim, ať to zkusí, ať něco zazpívají. A oni to zvládnou, trefoří rytmus, zachytí intonační linku, je to v nich. Jenom málokdo, kdo prošel mou poradnou, byl skutečně nehudební.

Některé děti začnou koktat. Jak k zadržávajícímu dítěti přistupovat, jak s ním pracovat?

Koktavost se může objevit poprvé už v období, když dítě začíná stavět první věty. Ten raný začátek může mít někdy souvislost s nějakým dětským traumatem – třeba se narodí mladší sourozenec. Je dobré, když se to už tehdy podchytí a rodiče se dozvědí v rámci péče, že se koktavost může znovu objevit a jak s ní zacházet. Tyhle malé děti ale ke mně nepřijdou příliš často, rodičům se třeba zdá, že se dítě jen neumí vyjádřit. Do ambulance se více dostávají až pětileté děti, u kterých se koktavost začíná rozvíjet. Děláme dechová cvičení, pracujeme globálně s tělem a hlasem, intervenujeme v rodině, aby vzala léčbu „za svou“, spolupracujeme s psychologem. Mám dobrou zkušenost s arteterapií, osvědčuje se rodinné kreslení, práce s barvami. Chce to ale dostatek času. Především je třeba vědět, že za koktavost dítěte nikdo nemůže.